

HYVIL

Hallintovaliokunnan asiantuntijakuuleminen

**Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi
hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain
muuttamisesta (HE 70/2024 vp)**

Hallintovaliokunta, Kuuleminen 6.11.2024

Minna Korkiakoski-Västi, toimitusjohtaja Hyvil

Rahoituslainsäädännön kokonaisuus edellyttää uudelleenarviointia

- Hyvinvointialueiden tilannekuva muuttunut oleellisesti lain valmistelun ja hyväksymisen ajasta
- Hyvinvointialueiden käynnistysvaiheen heikko taloustilanne -> (lähes) kaikki alueet täyttävät jonkin arviointimenettelyn kriteerin
- Onko esitetyt muutokset sillä tavalla kiireellisiä ja välttämättömiä, ettei näitä voida sisällyttää laajempaan kokonaisuudistukseen?
 - Jälkikäteistarkistus käytettävissä

Toiminnan ja talouden tasapaino

- Rahoituslainsäädännön muutokset tulee toteuttaa tiiviissä yhteydessä toimialaa koskevan substanssilainsäädännön muutosten kanssa
 - substanssilainsäädännön muutokset edellä eikä päinvastoin
- Toimintaa ohjaa ja rajoittaa lainsäädännön lisäksi viranomaisvalvonta, ministeriön viranomaisohjaus sekä erilaiset suositukset tai tilanteen erityispiirteet
 - Miten rahoituspohja huomioi tämän?
 - Esimerkkinä hoitajamitoitus tilanteessa, missä hoitoisuus edellyttää korkeampaa mitoitusta
- Toiminnan ja talouden yhteensovittaminen sekä valtion ohjauksessa että lainsäädännön valmistelussa ovat osoittautuneet ongelmallisiksi

Taloudellisten vaikutusten arviointi kansallisesti vai hyvinvointialueittain

- Rahoitusvaikutus lakiuudistuksessa arvioidaan kansallisesti
 - Ennustamisen vaikeus ja riskit
- Kun kansallisesti kiristetään rahoitusta, kohdistuu kiristys hyvinvointialueiden kesken toisin perustein (tarveperusteinen rahoitus)
 - Hyvinvointialueiden keskinäinen rahoituksen jakoperuste on yksi lainsäädännön kipupiste
 - Aiheuttaa epävarmuutta sekä nopeita ja ennakoimattomia muutoksia yksittäisen HVAn tulorahoitukseen
 - Aiheuttaa ristivetoa hyvinvointialueiden kesken
 - Kärjistyy alkuvaiheessa, jolloin myös siirtymäkauden tasaus vaikuttaa oleellisesti

Asiakasmaksuja koskevat muutokset

- Periaatteellisesti ehdotus voidaan nähdä rahoituslainsäädännön hengen mukaisena
- Haasteena kuitenkin on, miten toteutetaan lain täytäntöönpanovaiheessa
 1. "muutoksen vaikutus rahoitustarpeeseen voidaan arvioida etukäteen"
 2. "hyvinvointialueen rahoituksen turvaavalla tavalla"
- Laskennallinen ja ennustava vaikutusarviointi sisältää merkittäviä riskejä
 - Kokonaisvaikutus tulisi arvioida nettoperusteisena
 - Tulon muodostusta haastavat: asiakasmaksukatto, asiakasmaksuvapautukset, maksuhäiriöistä johtuvat luottotappiot
 - Alueelliset erot merkittäviä asiakasmaksun tulovaikutuksessa: väestön varallisuus, palveluiden käyttömäärät
- Asiakasmaksulainsäädännön muutosten aikataulutus suhteessa budjettivuoteen ja täytäntöönpanoon

Asiakasmaksut hyvinvointialueen päätösvallassa?

- Toistaiseksi asiakasmaksujen määrääminen on hyvinvointialueiden päätösvallassa
 - Vaihtoehtona kansallisesti määritellyt asiakasmaksut väestön yhdenvertaisuuden turvaamiseksi??
- Valtion rahoitusohjaus ohjaa hyvinvointialueet tosiasiallisesti ottamaan käyttöön maksimi-asiakasmaksut - vähentää samassa suhteessa hyvinvointialueiden itsemääräämisoikeutta
- Milloin valtion kokonaisohjaus saavuttaa sen mittakaavan, että hyvinvointialueilla ei ole enää hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä korostettua riittävää itsemääräämisoikeudellista asemaa ->
6 perustuslaillinen kysymys tai vähintäänkin demokratiavaje

Jälkikäteistarkistuksen muutos kannustavuutta lisäämään?

- Jälkikäteistarkistuksen problemana sen hitaus ja viive
- Kannustavuuden lisääminen rahoituksessa on lähtökohtaisesti kannatettava tavoite
 - Mutta onko esitetty tapa se oikea ja vaikuttava?
- Omavastuu jälkikäteistarkistuksessa 5 / 10 / 30 %
 - Mihin laskentaan jopa 30 % omavastuu perustuu?
 - Missä on se "väljyys", jolla omavastuu katetaan?
 - Tiukka normiohjaus ei anna liikkumavaraa vähentää palveluja
 - Ei vaihtoehtoisia tulomahdollisuuksia vrt verotusoikeus?

Mikä hyvinvointialuetta kannustaa?

- Kansallisesti toteutettu kannustin ei kohtaa yksittäisen hyvinvointialueen päättäjää tai viranhaltijaa
- Kannustin tulisi kohdentaa ensisijassa yksittäiselle hyvinvointialueelle, mikä motivoisi yksittäistä hyvinvointialuetta tekemään ratkaisuja, jotka hyödyttävät sen omaa taloudellista asemaa
 - Kokonaisrahoitus jakautuu hyvinvointialueille erillisen tarvepohjaisen jakoperusteen mukaisesti, ei erityisesti sille, joka on tehnyt suurimmat säästöt
- Kannustaako negatiivisuus ja kiristys?
 - Pohjalla mm: alijäämän kattamisvelvollisuus, lainanottovaltuuksien korotusehdot, talouden ennakollinen ohjaus, arviointimenettelyn kriteerit tai viime kädessä riski itsenäisyyden menettämisestä
 - Ja uutena jälkikäteistarkistuksen omavastuu
 - Positiivisen kannusteena jatkaa hyte-kerroin

Onko omavastuun aikataulu oikea?

- (Lähes) kaikki hyvinvointialueet täyttävät pian arviointimenettelyn kriteerit
 - Alijäämän tiukka kattamisvelvoite
 - Investointimahdollisuuksien rajaus
 - Siirtymäkauden tasauksen menetys osalle alueista
- Onko omavastuun käyttöönotto tässä ajankohdassa realistinen? Onko aika oikea?
 - Ensimmäisinä vuosina toteutettuna synnyttää yhteisvaikutuksiltaan merkittävän kansallisen riskin

HYVI
NVOINTI
ALU EYH
TI ÖV
ÄL **HYVIL** FÄ
RDS OMR
ÅDESBOL
AGET